

Klubitaloverkoston tammiseminaarissa ajan- kohtaisia klubitaloaiheita

Klubitaloverkoston Tammiseminaari järjestettiin Helsingissä 27.1.2009. Tilaisuuden järjestelyistä huolehtivat Klubitaloverkoston laatuprojekti ja Helsingin Klubitalo. Seminaaripaikkana toimi Kinaporin palvelukeskus, joka sijaitsee Helsingin Klubitalon läheisyydessä. Tammiseminaarin osallistui yhteensä 50 henkilöä eri Klubitaloilta. Seminaarin aiheena olivat Kuntoutussäätiön

Klubitalotutkimus, STM:n mielenterveys- ja päihdesuunnitelma sekä Klubitalojen asema lainsäädännössä. Lisäksi Kuultiin Helsingin Klubitalon terveiset Tukholmassa järjestetystä Empowerment Koulutuksesta.

Klubitalotutkimusta esittelivät **Kristiina Härkäpää Kuntoutussäätiöstä** ja tutkija **Timo Hujanen THL:stä** (entinen STAKES). Kristiina Härkäpää kertoi tutkimuksen taustoista, toteutuksesta ja tuloksista. Timo Hujanen esitys käsitteli palveluiden käytön muutoksia taloudellisesta näkökulmasta sekä klubitalotoiminnan vaikutusta jäsenten elämänlaatuun.

Klubitalotutkimus toteutettiin vuosina 2004-2007 ja siihen osallistui 18 Klubitaloa. Tutkimus sisälsi mm. ryhmähaastatteluja ja uusille sekä vanhoille jäsenille suunnattuja kyselyjä. Tutkimuksesta selviää, että Klubitalojen näkökulmasta tärkeimpinä toimintamuotoina nähtiin *työpainotteinen päivä* (18 taloa), *siirtymätyö* (14) ja *koulutukseen hakevien tuki* (13). Klubitalot kertoivat onnistuneensa *hyvin turvallisen ilmapiirin luomisessa* (11/18) ja *työpainotteisen päivän järjestämisessä* (8/18). Kehittämistavoitteita olivat *henkilökunnan lisääminen* (12/16) ja *rahoituksen kehittäminen* (8/16).

Klubitalon jäsenille palveluiden käyttö väheni puoleen ja palveluiden kustannukset kolmannekseen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen **Timo Hujasen** esityksestä selvisi, että Klubitalojen jäsenten terveyspalveluiden käyttö oli vähentynyt merkittävästi vuoden seurantajakson aikana. Vuoden seurannassa käyttäjäkohtainen palveluiden käyttö oli vähentynyt suoritteina puoleen (sairaala- & lääkärikäyntien lukumäärä) ja kokonaiskustannukset vähenivät kolmannekseen. Uusille jäsenille tehdyssä kyselyssä osastohoidosta koituvat kustannukset olivat **8832 euroa (6kk)** henkilöä kohden ja vuoden päästä vastaava kustannus oli enää **2730 euroa** (ks. taulukko). Tutkijan mukaan kustannusten muutos on merkittävä, mutta muutoksesta ei kuitenkaan voi tehdä suoraan sitä johtopäätöstä, että kustannussäästö johtuu yksistään Klubitalotoiminnasta. Myös muilla tekijöillä on voinut olla vaikutusta. Tutkimus ei sisällä vertailutietoa Klubitalotoiminnan ja jonkin muun palvelumuodon välillä.

Uudet jäsenet (1.kysely, n=103)

Suorite/ palvelu	Käyttäjät lkm	%-osuus käyttäjistä	Suoritteet lkm	Suoritteet/ käyttäjä	Kustannukset €	%-osuus kaikista	Kustannus €/ käyttäjä	Kustannus €/ jäsen
Osastohoidot	24	23	990	41,3	211973	75,9	8 832	2058
Lääkärikäynnit	70	68	291	4,2	30019	10,7	429	291
Hoitajakäynnit	64	62	631	9,9	37255	13,3	582	362
Kaikki suoritteet	87	84	1 912	22,0	279 247	100,0	3 210	2711

Uudet jäsenet (2.kysely, n=103)

Suorite/ palvelu	Käyttäjät lkm	%-osuus käyttäjistä	Suoritteet lkm	Suoritteet/ käyttäjä	Kustannukset €	%-osuus kaikista	Kustannus €/ käyttäjä	Kustannus €/ jäsen
Osastohoidot	18	17	243	13,5	49146	48,1	2 730	477
Lääkärikäynnit	67	65	240	3,6	23856	23,4	356	232
Hoitajakäynnit	60	58	465	7,8	29101	28,5	485	283
Kaikki suoritteet	87	84	948	10,9	102 103	100,0	1 174	991

Tiedot sisältävät mielenterveyspalveluiden osastohoidon ja avohoidon lääkäri- ja hoitajakäynnit, ei klubitalojen kustannuksia ja kuntoutumisasumista.
Kustannukset vuoden 2005 hinnoin.

Kuntoutussäätiön tutkimus on julkaistu RAY:n avustustoiminnan raportteja sarjassa. Julkaisun nimi on **Mielenterveyskuntoutujien Klubitalot - Yhteisöllistä tukea ja yksilöllistä kuntoutumista**. Tekijät: Outi Hietala-Paalamaa, Timo Hujanen, Kristiina Härkäpää ja Anni Reuter. Julkaisua voi tilata osoitteesta: avustus@ray.fi. RAY lähettäneen tutkimuksesta yhden kappaleen jokaiselle Klubitalolle. Asian voi varmistaa tilausosoitteesta. Muista tammiseminaarin aiheista lisää seuraavissa jutuissa. Kiitokset kaikille tammiseminaariin osallistujille ja seminaarin järjestäjille!

Teksti: Ville Grönberg
Klubitaloverkoston laatuprojekti

Lainsäädäntö työ- ja päivätoimintojen taustalla

Kuntien kirjavat käytännöt

Klubitalotoimintaa on toteutettu Suomessa jo yli kymmenen vuotta. Toiminnan käynnistämisen ja kehittämisessä sekä leviämisen nyt jo yli 20 paikkakunnalle on Raha-automaattiyhdistyksellä ollut ratkaiseva merkitys. Kuntien osallistumisessa toiminnan rahoittamiseen on ollut suuria eroja, ja käytännöt ovat olleet kirjavina: joissakin kunnissa klubitalotoimintaa rahoitetaan sosiaalitoimen, ja joissakin taas terveystoimen budjetista. Yhdistelmiäkin ehkä löytyy. Osa kunnista rahoittaa klubitalotoimintaa avustuksilla, toiset ostopalvelu- tai muilla sopimuksilla, ja jossain kunta maksaa suoraan osan Klubitalon kuluista. Yhteistä lähes kaikille Klubitaloille lienee kuntarahoituksen niukkuus ja ehkä myös epävarmuus.

Raha-automaattiyhdistyksen rahoitus tulee RAY:n oman ilmoituksen mukaan vähentymään selkeästi muutaman vuoden siirtymäkauden jälkeen. RAY edellyttää että kunnat rahoittavat jatkossa vahvemmin toimintaa ja vastaavat tarvittaessa myös sen laajentamisesta. Kysehän on kuntalaisten tarvitsemista palveluista, jotka kunnat järjestävät hankkimalla ne Klubitalolta.

Klubitalotoiminnan on selkiytettävä oma asemansa paikallisten mielenterveyspalvelujen kentässä myös kuntapäätäjille. Meidän on oltava perillä myös suunnitteilla olevista sosiaalipalvelujen ja palvelurakenteiden muutoksista. On mahdollista, että kunnat eivät rahoita enää ”klubitalotoimintaa” sellaisenaan, vaan toimintana joka vastaa tiettyihin kuntien velvoitteisiin.

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta ja työllistymistä tukeva toiminta

Mielenterveyslaki toteaa, että kunnan tulee huolehtia alueellaan laissa tarkoitettujen mielenterveyspalvelujen järjestämisestä kansanterveyslain tai sosiaalihuoltolain mukaisesti. Sosiaalihuoltolaissa on kaksi Klubitalojen kannalta mielenkiintoista kohtaa: § 27 d ja e. Ensimmäisessä kohdassa kerrotaan vammaisten henkilöiden työtoiminnan järjestämisestä. Työtoiminnan keskeinen tehtävä on toimintakyvyn ylläpitäminen ja sen edistäminen. Sitä järjestetään

henkilöille, joilla ei vammaisuudesta johtuen katsota olevan edellytyksiä työllistyä, ja joiden toimeentulona on pääosin eläke tai kuntoutustuki. §27 e – luku kertoo työllistymistä tukevan toiminnan järjestämisestä. Nämä toimet voivat sisältää esimerkiksi tuetun työllistymisen kuntoutus- tai valmennustoimia, joiden avulla vammaiset henkilöt voivat työllistyä koko- tai osa-aikaiseen työsuhteeseen tavallisille työpaikoille. Näitä toimenpiteitä järjestetään silloin kun työhallinnon tukitoimet eivät ole riittäviä. Toimenpiteiden tulee tarvittaessa auttaa siirtymistä työkyvyttömyyseläkkeeltä työelämään. Tuntuuko tutulta? Kysymyshän on aivan samasta asiasta kuin Klubitalojen tuetussa työssä.

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta

Sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan lisäksi on toinenkin laki, joka voi ulottua myös klubitalotoimintaan: vammaispalvelulaki. Tähän lakiin tehtiin vuoden 2008 alusta voimaan astunut muutos, joka koskee vaikeavammaisten päivätoimintaa (§ 8b). Päivätoiminnalla tarkoitetaan toimintaa joka tukee itsenäisessä elämässä selviytymistä ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta. Se on tarkoitettu henkilöille, joilla on erittäin vaikea toimintarajoite, ja jotka sen vuoksi eivät pysty osallistumaan em. sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Vammaispalvelulaki on tässä kohtaa siksi mielenkiintoinen, että jos henkilöllä katsotaan olevan oikeus vammaispalvelulain mukaiseen päivätoimintaan, kunnan on myös sitä hänelle järjestettävä, ja jopa viitenä päivänä viikossa. Mikäli tämä oikeus ei toteudu, päätöksestä voi valittaa.

Mielenterveyskuntoutujien oikeudet

Joillakin Tammisseminaariin osallistujilla oli kokemus siitä, että yllä kuvattu työtoiminta tai päivätoiminta koskee muita vammaisryhmiä, ei mielenterveyskuntoutujia. Toisaalta toiminnan sisällön koettiin usein olevan yksitoikkoista 'ruuvien pussittamista' tms. Sen tyyppisellä toiminnalla taas ei ole yhtään mitään tekemistä klubitalotoiminnan kanssa. Kysymys ei ole todellakaan siitä, että Klubitalojen tulisi muuttaa toimintaansa jollakin tapaa sopiakseen tällaisiin muotteihin. Päinvastoin. Klubitalotoiminnan tulee säilyttää oma erityislaatunsa. Mutta ei mikään laki ole määrittänyt – eikä varmaan tarkoittanutkaan - työ- tai päivätoiminnan olevan 'ruuvien pussitusta', vaan sen ovat tehneet palvelujen järjestäjät itse.

Voisiko ajatella, että myös mielenterveyskuntoutujilla tulee olla oikeus saada 'toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää', 'työllistymistä tukevaa' tai 'itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sosiaalista vuorovaikutusta edistävää' toimintaa? Ainakin vammaispalvelulain muutosta käsiteltäessä asiantuntijat sekä myös monet poliitikot olivat sitä mieltä, että mielenterveyskuntoutajat ovat usein palvelujen saatavuuden osalta olleet väliinputoajia. Tämä päivätoimintaa koskeva uudistus mahdollistaisi sen, että ”kunnat tulkitsevat tätä lainkohtaa mielenterveyskuntoutujien näkökulmasta myönteisellä tavalla”.

Kunnilla vastuu

Kunnat ratkaisevat sen, minkälaisiin palveluihin kenelläkin on mahdollisuus. Jos esimerkiksi sosiaalihuollon asiakas tarvitsee kuntoutusta, jota ei ole säädetty sosiaalihuollon tehtäväksi tai jota ei ole tarkoituksenmukaista järjestää sosiaalipalveluna, sosiaalihuollon tehtävänä on antaa tietoa muista kuntoutusmahdollisuuksista ja ohjata asiakkaita muiden palvelujen piiriin. Kuntien on noudatettava lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, samoin kuin kuntoutuksen asiakasyhteistyöstä annettua lakia.

Tämä lakiviidakko voi vaikuttaa sekavalta, mutta ehkäpä meidän kannattaa ainakin ottaa siitä tarkemmin selvää yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Varmasti myös RAY on meille tärkeä kumppani näissä keskusteluissa. Verkostona meidän kannattaisi ehkä miettiä myös sitä, löytyisikö yhteisiä linjauksia nykyistä kohtuullisemman kuntarahoituksen saamiseksi klubitalotoimintaan.

Teksti: Ulla Lehtinen
Suvimäen Klubitalo

Uusi mielenterveys- ja päihdesuunnitelma pyrkii laittamaan palvelut kuntoon

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama Mieli 2009 työryhmä on valmistanut kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman vuosiksi 2009–2015. Suunnitelman lähtökohtana on mielenterveys- ja päihdeongelmien suuri kansanterveydellinen merkitys ja ongelmien lisääntyminen. Uudessa suunnitelmassa painotetaan asiakkaan aseman vahvistamista, mielenterveyden ja päihdeettömyyden edistämistä sekä ongelmien ja haittojen ehkäisyä ja hoitoa.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman mukaan palvelujen painopisteen tulee olla perus- ja avohoitopalveluissa. Laitoshoidon halutaan supistaa. Ensin on kuitenkin kehitettävä ja monipuolistettava avohoidon ja vasta sitten vähennettävä laitoshoidon määrää. Avohoidossa tavoitteena on toteuttaa yhden oven periaatetta ja perustaa sosiaali- ja terveyskeskuksiin yhdistettyjä mielenterveys- ja päihdeyksiköitä. Arvion mukaan avohoitopalveluita vahvistamalla ja monipuolistamalla vuonna 2015 tarvitaan nykyisten n. 4600 psykiatrisen sairaansijan sijasta n. 3000.

Klubitalotoimintaa koskevia ehdotuksia

Klubitalotoiminta otetaan huomioon mm. suosituksissa, jotka koskevat *avohoidon tukevien sairaalapalveluiden kehittämistä*. Suunnitelmassa todetaan, että asiakkaalla on oltava käytettävissään monimuotoisia avohoidon tukevia palveluita, joita tuottavat julkisen sektorin ohella kolmas ja yksityinen sektori. Esimerkkinä kolmannen sektorin toiminnasta mainitaan vertaistukitoiminta, mielenterveysyhdistysten toiminta, sekä työsali- klubitalo- ja vastaavaa toimintaa. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman mukaan mielenterveyskuntoutujien klubitaloverkostoa tai vastaavia toimintoja tulisi laajentaa kaikkien maakuntien alueelle.

Suunnitelmassa otetaan kantaa myös mielenterveyskuntoutujien työllistymisen tukemiseen. Mieli 2009 -työryhmän mukaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi sekä työelämää että koulutusjärjestelmää tulee kehittää integraation ja mukaan ottamisen periaatteilla. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että työelämään pyrkivien työkyvyttömyyseläkkeellä ja kuntoutustuella olevien mielenterveyskuntoutujien työllistymisedellytyksiä täytyy parantaa. Työhön paluuta voidaan helpottaa esim. siirtymätyöpaikkojen, sosiaalisten yritysten ja

työvalmentajien tuella toteutettavalla tuetulla työllistymisellä. Juuri tätä tavoitetta toteuttaa Suvimäen Klubitalon äskettäin käynnistynyt Portti-projekti sekä klubitalojen siirtymätyöohjelmat.

STM:n raportti löytyy netistä kirjoittamalla Google hakukoneeseen: *mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015*.

Teksti: Ville Grönberg

EUROPEAN EMPOWERMENT SEMINAARI TUKHOLMASSA

Fountain House Stockholm ja **Fountain House York** järjestivät yhdessä ensimmäisen **Empowerment Seminaarin 19.-23.1.2009 Tukholmassa**. Seminaarin tarkoituksena oli antaa osallistujille mahdollisuus vaihtaa ajatuksia ja keskustella hyvistä käytännöistä, jotka auttavat Klubitaloja saavuttamaan entistä vahvemman aseman siinä ympäristössä, jossa ne toimivat.

Helsingin Klubitalosta seminaariin osallistuivat hallituksen puheenjohtaja Päivi Lipponen, hallituksen jäsenistä Esko Hänninen ja Mikko Huttunen sekä Klubitalon johtaja Pasi Paksuniemi.

Ohjelman keskeisen sisällön muodistivat seuraavat aihealueet:

- Klubitalon vision täsmentäminen
- Jäsenten voimaantuminen
- Henkilökunnan kehittäminen
- Johtajan rooli
- Klubitalon vaikuttavuuden mittaaminen
- Työllistymisen ja koulutuksen haasteet Euroopassa
- Verkostojen luominen ja vahvistaminen
- Hallituksen puheenjohtajan rooli
- Strateginen suunnittelu

Kevään aikana tulemme selvittämään tarpeet vastaavan koulutuksen toteuttamisesta oman klubitaloverkostomme piirissä.

Teksti: Mikko Huttunen / Helsingin Klubitalo

Tapahtumakalenteri

Tervetuloa Klubitaloverkoston vuosikokoukseen Jyväskylään

Verkoston vuosikokous lähestyy, sehän on **torstaina 19.3. klo 14.00**, paikkana **Suivimäen Klubitalo**. Kokouskutsu ja esityslista on jo lähetetty aiemmin, mutta tässä joitakin käytännön asioita:

- Kokoukseen voi tilasyistä osallistua enintään 4 henkilöä/ Klubitalo. Toivomme ilmoittautumisia viimeistään **13.3 sähköpostitse**. Samalla voitte ilmoittaa mahdollisista erityisruokavalioista. Ruokana meillä on kinkkukiusaus tai kasviskiusaus ja salaatti. Ruoan hinta 3,5 euroa, ja siihen sisältyy myös kahvi ja leivonnainen.
- Muistakaa pyytää taustaorganisaatioltanne valtakirja kokousedustajalle.
- Mikäli tausta organisaatio tai sen nimi on muuttunut viimevuoden aikana, ilmoittakaa siitä meille. Vuosikokouksen on hyväksyttävä aiemman organisaation erohakemus ja uuden organisaation liittymishakemus.
- Lähettäkää verkoston sähköpostiin viimeistään 13.3. verkoston hallitukseen hakeutuvien jäsenten ja työntekijöiden esittelyt. Me kokoamme ne täällä vuosikokousta varten.
- Autolla tulijoille tiedoksi: parkkipaikkoja löytyy Klubitalon pihasta, mutta varmimmin niitä on vapaina jos ilmoitatte etukäteen tulevanne autolla.
- Suivimäen Klubitalon teatteriryhmä Huuruspäät esittää runomatinen Vain kesken-eräisille vuosikokouksen jälkeen, noin klo 16.00. Ilmoittakaa meille, jos teillä on halua ja mahdollisuutta jäädä seuraamaan esitystä.

Lämpimästi tervetuloa Jyväskylään ja Suivimäen Klubitalolle!

Terveisin: Ulla ja Saija

Yhteystiedot

Klubitaloverkoston laatuprojekti

Projektipäällikkö Ville Grönberg
THL
PL 30
00271 Helsinki

ville.gronberg@elisanet.fi
GSM 0400-259 029

www.fh-klubitalot.fi